

Varför slutade du i Kulturskolans musikundervisning?

lakttagelser och reflektioner
från en intervjuundersökning

Karin Markensten

Forskningsenheten
Kulturförvaltningen

Forskningsenhetens inledning

Forskningsenheten vid idrotts- och kulturförvaltningarna genomför kontinuerligt studier omkring ”Resursutnyttjande och effekter av offentligt driven eller understödd verksamhet på fritidsfältet”. Studier om Stockholms barns och ungdomars fritids- och kulturvanor och preferenser har genomförts 1985, 1992, 1994, 1998 och 2004/2005. Vid varje undersökningstillfälle har ett antal frågor ställts om Kulturskolan. Resultaten från studien 2004 och 2005 har liksom resultaten från tidigare studier presenterats i en rad rapporter¹.

En av Stockholms stads stora kulturpolitiska satsningar är Kulturskolan. I kulturskolan deltar enligt vår studie (Ung livsstil) år 2004/2005 22% av mellanstadieeleverna, 14% av högstadieeleverna och 8% av gymnasisterna. I musikundervisningen deltar 14% av mellanstadieeleverna, 10% av högstadieeleverna och 6% av gymnasisterna. Totalt deltar enligt Kulturskolans egen statistik 11 900 elever i skolans verksamhet på fritiden².

Musikundervisningen inom Kulturskolan (musiskskolan) har specialstuderats i följande två rapporter:

- Frostenson, C, **Lust och Glädje, Hur uppfattar och värderar eleverna Kulturskolans undervisning?**
- Blomdahl/Frostenson, **Vilket betyg ger barn, ungdomar och föräldrar Kulturskolan?**

I de återkommande studierna om stockholmarnas fritids- och kulturvanor har frågor ställts om varför barn och ungdomar slutat i en idrottsförening eller i Kulturskolan. När resultaten från dessa enkätundersökningar presenterats och tolkats har vi upplevt ett behov av att djupintervjua ett antal elever som slutat i en idrottsförening respektive i kulturskolan. Vi har velat få kunskap om hur de elever som slutat tänker och resonerar omkring varför de slutat.

Karin Markensten vid kulturförvaltningen fick i uppdrag att tillsammans med forskningsenheten genomföra djupintervjuer med barn och ungdomar som slutat i Kulturskolan. Beslutet blev att genomföra slutarundersökningen bland de elever som deltagit i musikundervisningen i Farsta. Ett representativt urval av elever som slutat i musikundervisningen i mellanstadiet respektive i högstadiet och gymnasiet genomfördes. I Markenstens studie ingår 58 elever.

Innan Markenstens studie presenteras finns det anledning att visa vad eleverna har svarat i våra enkätundersökningar³. Enkäterna har eleverna fyllt i under lektionstid.

I studien 1998 ställde vi frågan till eleverna varför de slutat i teaterundervisningen och musikundervisningen⁴. Eleverna fick ta ställning till ett antal fasta svarsalternativ. I följande tabell presenteras svaren från de elever som slutat i musikundervisningen.

¹ Vilka rapporter som publicerats finns det information om på: www.stockholm.se. Klicka idrottsförvaltning. Klicka sedan forskningrapporter.

² Antalet elevplatser är 14 500. Det finns alltså ett antal elever som deltar i flera av skolans verksamheter t ex både i musikundervisningen och teaterundervisningen.

³ I studien 2004/2005 ingår 3648 mellanstadieelever, 3511 högstadieelever och 1536 gymnasister. I studien 1998 ingår 1728 mellanstadieelever och 3819 högstadieelever.

⁴ Resultaten finns i Blomdahl/Elofsson, **Varför har du slutat i Vår teater eller musikskolan. En presentation av 1990-talets studier**. Resultaten från studierna av varför man slutat i idrottsföreningar finns i: Blomdahl/Elofsson, **Slutat i idrottsförening**.

Tabell 1. Varför slutat i musikskolan? Stockholms stad 1998.
Högstadiet. %. (n=338).

	Totalt	Pojkar	Flickor
Jag tröttande	52	48	54
Andra intressen	49	54	46
Tog för mycket tid	30	33	28
Jag kände att jag inte blev bättre så jag tröttnade	26	18	30
Dåliga lärare	26	18	31
Jag fick inte hålla på med den musik som intresserade mig	22	23	22
Skolläxorna tog för mycket tid	20	14	23
Annan orsak	15	8	19
Jag fick för mycket läxor av musikläraren	14	11	17
Kompisar slutade	10	14	9
För dyrt	9	8	11
Vi fick uppträda för lite för publik	4	3	5
Läraren så till mig att jag inte längre platsade i musikskolan	1	1	1

Vi ser att högstadieeleverna anger ”jag tröttnade” och ”andra intressen” som de viktigaste orsakerna till att de slutat i musikskolan. För pojkarna kommer ”andra intressen” först och för flickorna ”jag tröttnade”. Ordningsföljden mellan de olika alternativen till varför man slutade är ganska lika bland pojkarna och flickorna. Däremot kan vi se att pojkarna och flickorna lägger olika vikt vid olika skäl till att sluta. Pojkarna anger i högre grad än flickorna att andra intressen, att det tog för mycket tid och att kompisar slutade som orsaker till att de slutade. Flickorna anger i högre grad än pojkarna följande alternativ till att de slutade: jag tröttnade, jag kände att jag inte blev bättre längre, dåliga lärare, skolläxorna tog för mycket tid och jag fick för mycket läxor av musikläraren.

Intressant att notera är att även de som har slutat i en idrottsförening anger ”jag tröttnade” och ”andra intressen” som det första och andra viktigaste skälet⁵.

I studien hösten 2004 frågade vi elever i mellanstadiet som slutat i Kulturskolans musikundervisning varför de slutade. Eleverna fick själva formulera sina svar. I efterhand kodade och grupperade vi svaren. I tabell 2 presenteras elevernas svar.

⁵ Blomdahl/Elofsson, **Slutat i idrottsförening**, sid 1.

Tabell 2. Varför slutat i musikundervisningen? Mellanstadiet 2004. Stockholms stad. %.
(öppen fråga) (n=338)

	Totalt	Pojkar	Flickor
För tråkigt/inte kul	38	40	36
Tappade intresset/jag tröttnade	16	15	17
Dåliga lärare	9	5	12
Andra intressen tog över	6	5	7
Kulturskolan tog för mycket tid	6	8	4
Övrigt	6	7	5
Orkade inte längre/för stressigt	4	3	5
Jag fick för mycket läxor av musikläraren	4	5	3
Kompisarna slutade	3	2	3
Jag kände att jag inte blev bättre	3	4	2
För dyrt	2	1	2
Den vanliga skolan tog för mycket tid	2	1	3
Inte roligt att spela just mitt instrument/ jag bytte till ett annat instrument	2	1	2
Vet inte	2	0	3
Hade ingen lärare	2	1	3
Tiderna passade inte	2	2	1

Vi ser att både pojkarna och flickorna i mellanstadiet anger ”för tråkigt/inte kul” och ”tappade intresset/jag tröttnade” som de två viktigaste orsakerna till att de slutade. Skillnaden mellan pojkar och flickor är genomgående liten.

Hösten 2004 frågade vi också högstadieläverna om de slutat i Kulturskolan och i så fall varför. Eleverna fick liksom 1998 ta ställning till ett antal fasta svarsalternativ men det fanns också ett öppet alternativ. Vid alternativet ”annat” kunde eleverna skriva orsaken eller orsakerna. I tabell 3 presenteras elevernas svar.

Tabell 3. Varför slutat i musikundervisningen. Högstadiet 2004. Stockholms stad. %.
(n=511)

	Totalt	Pojkar	Flickor
Jag tröttnade	50	42	55
Andra intressen	44	38	48
Tog för mycket tid	24	20	27
Jag kände att jag inte blev bättre	22	20	23
Dåliga lärare	22	17	25
Annan orsak	17	14	18
Jag fick inte hålla på med den musik som intresserade mig	15	16	14
Jag fick för mycket läxor av musikläraren	13	11	15
Skolläxorna tog för mycket tid	13	12	14
Kompisarna slutade	8	4	11
Vi fick uppträda för lite för publik	4	3	4
För dyrt	3	4	3
Läraren sa till mig att jag inte längre platsade i musikskolan	0	1	0

Högstadiellevorna 2004 liksom 1998 anger ”jag tröttnade” och ”andra intressen” som de två viktigaste orsakerna till att de slutade. Vi ser också att de fem viktigaste orsakerna till att eleverna slutade är desamma 1998 och 2004. Intressant är att notera att pojkarna 2004 i motsats till 1998 inte anger något skäl till att de slutat i signifikant högre grad än flickorna.

Sammanfattningsvis ser vi i alla tre studierna och i de studier vi har genomfört i andra kommuner att de viktigaste orsakerna till att eleverna slutat i musikundervisningen inom Kulturskolan är enligt dem själv att de tröttnade, inte hade kul och att andra intressen tog över.

Låt oss nu i Markenstens undersökning se hur eleverna själv formulerar avhoppet från Kulturskolans musikundervisning. Markenstens studie presenteras dels i den här rapporten där hon sammanfattar resultaten, dels i en ytterligare rapport där man kan studera alla elevers svar i intervjuerna.

Stockholm den 28 september 2006

Ulf Blomdahl
Forskningsledare
Kulturförvaltningen
Stockholms stad

Stig Elofsson
Docent
Institutionen för social arbete vid
Stockholms universitet

”Varför slutade du i Kulturskolans musikundervisning?”

Iakttagelser och reflektioner från en intervjuundersökning

av

Karin Markensten

Stockholms kulturförvaltning

Sammanfattning

I ett sextiototal djupintervjuer har barn och ungdomar som slutat gett sin syn på Stockholms kulturskolas musikundervisning. Ett av svaren sammanfattar ganska väl intervjupersonernas resonemang:

”Jag vet inte riktigt varför jag slutade på Kulturskolan. Jag blev trött till slut bara på något sätt. Man får ju ont i munnen av att blåsa så hårt också. Ja, det blev liksom stopp bara. Det kändes färdigt eller vad man skall säga. Det är inte så att jag ångrar att jag spelade sax på Kulturskolan, tvärtom! Det var jätte kul! Men rätt var det var så var det bara stopp liksom, /.../ Jag fick aldrig tid att vara med mina kompisar, för det var ju saxofon läxan och skolläxorna – och ja, det blev lite mycket till slut. Jag ville få vara mer fri!”

Barn och ungdomar som slutat gör det inte i de allra flesta fall för att de tycker illa om Kulturskolan. Tvärtom är de i stort sett nöjda med både lärare och undervisning.

Det är andra skäl som gör att man slutar:

- det finns annat i livet som lockar
- fasta lektionstider känns som ett tvång
- man får inte välja låtar själv
- man borde spela mer ackord och mer i orkester och band
- lektionerna är för korta
- läraren slutar och man får vikarie
- det är för svårt
- för lite action

Det viktigaste skälet är att det finns annat, som t ex sportaktiviteter, som tar över. Och en del ungdomar tycker att 3-4 år i Kulturskolan räcker.

Skillnaden är inte stor mellan pojkar och flickor, och inte heller mellan åldersstadierna utom att mellanstadiebarnen framhåller mer att det är svårt att lära sig spela.

Intervjumaterialet anger några sätt som kan göra Kulturskolans musikundervisning bättre. Det kanske viktigaste som framkommit är att Kulturskolan bör arbeta med mer differentierad undervisning. En undervisning där elever ges möjlighet att välja om man vill ha korta eller långa lektioner, om man vill spela i band utifrån ackordlära eller om man vill ha traditionell undervisning. Och om man vill spela med datoriserade musikprogram och själv arrangera musik, om man vill improvisera mer eller enbart hålla sig till en mer bunden musikundervisning. Alla intervjupersoner är överens om att musklärarna skall vara underbara pedagoger, och också att det säkerligen behövs olika lärare för rock, pop etc. och för klassiskt och kanske jazz. Man är också i stort överens om att musik är roligt, att det är lust och att det är härligt att lyssna på. Men alla vet inte att samma kan gälla det egna musikutövandet, bara man får chansen att pröva på det man verkligen vill. Barns och ungas önskemål kan tas mycket bättre tillvara!

Intervjuerna

Under våren och hösten 2004 har jag på uppdrag av Stockholms kulturförvaltning genomfört djupintervjuer med barn och ungdomar som gått i Stockholms Kulturskolas musikundervisning i området för Farsta stadsdelsnämnd. Alla intervjupersoner har slutat på Kulturskolan under de tre senaste åren. Syftet med intervjuerna har varit att få veta varför barn och ungdomar slutat i Kulturskolans musikundervisning. Ett annat syfte var att få en uppfattning om de flesta elevernas syn på Kulturskolan. Vill de till exempel förändra undervisningen – hur vill de egentligen att musikundervisningen skall vara?

Sammantaget har 59 personer intervjuats. Av dessa personer gick 23 i gymnasiet, 21 i högstadiet och 15 i mellanstadiet. De elever som ingår i studien har valts med ett obundet slumpmässigt urval. Intervjuerna publiceras i sin helhet i en separat bilaga till rapporten.

Denna rapport berättar i stora drag om intryck från intervjuerna, om vilka synpunkter om musikskoleundervisningen som sammantaget dominerar i intervjuerna.

Vad är roligt i musikundervisningen?

Flertalet av intervjupersoner i gymnasiet och högstadiet är nöjda med sin tid på Kulturskolan. Många har gått i musikundervisning i 3-4 år, ibland mer, mer sällan kortare tid än så. När man gått på Kulturskolan i drygt 3 år, då tycker man, enligt intervjupersonerna, att man har gått där länge.

De flesta har tyckt om sin musiklektör, ”Kulturskolan skall vara så som min lärare har varit”. Man har i de flesta fall tyckt det varit roligt att lära sig spela på ett instrument. Det var kul att till slut kunna behärska tekniken i till exempel ett blåsinstrument. Det har gett en kick, en mersmak, att spela på konserter och på skolavslutningar och det har varit mysigt att träna någon enstaka gång när man fått uppskattning från familjen, som lyssnat i bakgrunden när man kommit loss och spelat på. Det har varit roligt att känna att det gått framåt och när man fått spela låtar som man känt igen. Och det har varit jätteroligt att spela i orkester. Dessutom kan man efter sin tid i Kulturskolan nu spela ett instrument hyggligt, ”det kan ju hända att jag vill lära mig mera någon gång i framtiden, jag kan tillräckligt nu för att kanske ta upp spelningen senare i livet” är en vanlig uppfattning.

Ett dilemma är naturligtvis att man inte har sitt instrument kvar, det har man fått lämna tillbaka till Kulturskolan när man slutat. Piano och gitarr brukar piano- och gitarreleverna ha hemma, men blås- och stränginstrument har man som regel alltid hyrt på Kulturskolan.

Några röster som exempel på hur roligt man faktiskt haft:

Två flickor i gymnasiet:

Allt var roligt, precis allt! Jag hade en jättebra lärare, han heter Urban, han är med i Blå tåget. Han fixade grupper hela tiden och fixade många konserter. Och jag fick både enskilda lektioner och ha ensemblespel. Först hade vi egna lektioner och sedan så hade vi ensemble under lång tid innan varje konsert. Det kunde inte vara bättre!

När det gick bra och jag hade gjort läxorna och det bara flöt – då var det helt fantastiskt! Min flöjtlärare var helt enorm. Han var så proffsig. Han kunde så väldigt mycket. Det var fantastiskt när det flöt på och han spelade med på piano. Det var ...ja, jag kan inte beskriva det, jag kan bara säga att det var helt enormt, det var jätteroligt.

Det var kul att spela. Lektionerna var väl ok, men roligast var nog orkestern. (Pojke i gymnasiet)

När man kunde en låt riktigt bra, då var det verkligen roligt! Då kunde man bara släppa loss och njuta. Det var faktiskt fint. Och så var det jätte kul när vi var två på lektionerna, en till och jag. Då kunde vi spela i stämmor och det var jättefint. Det lät väldigt vackert! (Flicka i högstadiet)

”Det var djävligt kul att sitta där och jamma med Olle. Det kändes som om Olle tyckte att jag hade talang, och det kändes också som om jag verkligen hade det när jag spelade med honom. Han peppade mig. Det var musik mellan oss. Det var skitkul att bara sitta och lira med honom.” (Pojke, högstadiet)

Pojke i mellanstadiet:

”Det var kul att det fanns så mycket att lära sig. Det var svårt. Men det var kul att lära sig.”

Flicka, mellanstadiet:

”Ja, egentligen hade jag velat spela fiol. Men det fanns inga fioler kvar. Och då valde jag kontrabas. Och det var jättekul! Det roligaste var att det lät så vackert! Och så var det kul att få lära sig att spela på ett så stort instrument. Allt var roligt! Vi var nio stycken i våran grupp och en del var ju lite busiga och kunde inte sitta stilla och så. Men våran fröken hon var jättebra för då fick vi leka en stund så att vi kunde sitta stilla sedan. Och hon var så fixig när vi spelade så vi kunde leka när vi spelade, med olika noter och så, så vi hade hela tiden jättekul!”

Varför slutade man i Kulturskolans musikundervisning?

Majoriteten av intervjupersonerna säger att det varit kul när man gick på Kulturskolan, riktigt kul! Men man menar också att var sak har sin tid. Det finns hos alla intervjupersonerna olika skäl som förstärker beslutet att sluta, att det är dags att bryta upp. De vanligaste skälen, i synnerhet bland de äldre ungdomarna, dvs. de som går i gymnasiet och högstadiet, är att tiden inte räcker till. Skolan kräver sitt. Efter skoldagen vill man hellre sporta med kompisar än att sitta ensam och öva på sitt instrument. Tvånget att gå till sin spellektion på fritiden inger motstånd. Lektionen har för stora likheter med skoldagen i övrigt, i motsats till idrottsaktiviteterna, som oftast också de är på fastställd tid, men där man är tillsammans med kompisar och där man får ”röra på sig” - och där det är läxfritt. Oftast måste man spela låtar som man inte är särskilt intresserad av och dessutom sitter man ensam och tränar på dessa låtar - man gör sällan spelläxan och det skapar olust. Den egna moralen säger ifrån. För dem som har ett starkt intresse att lära sig spela är musiklektionerna på 20 minuter alldeles för korta. För korta lektioner skapar hos dem en stress. Många av intervjupersonerna har förutom sina spellektioner dessutom också varit med i orkestrar. Men när de andra i orkestern slutat och man är nästan

ensam kvar, försvinner lusten att fortsätta. Och, till sist, flera av eleverna som deltagit under många år i Kulturskolans musikundervisning, och som har njutit av det, får plötsligt en dag nog, man blir ”mätt”. Några röster:

Jag blev ”mätt”

”När jag väl vad där, på lektionerna, var det härligt, jättekul! Men det tog faktiskt emot att åka dit. Det är svårt med fasta inbokade tider efter skolan. Det räcker med skolans fasta tider liksom. Men som sagt, när jag väl satt där och spelade med Olle sedan, och vi bara lirade och jammade och kom igång så där bara, då var allt fantastiskt. Det är ju märkligt egentligen att det känns ett motstånd att gå till något som man tycker är så himla kul när man väl är där... Men det var nog så att jag plötsligt bara fick nog. Det räckte. Stopp. Olle försökte få mig att fortsätta. Och det var ju så kul – det var bara skitkul. Ändå fick jag nog på något sätt nog.” (Pojke, högstadiet)

Jag tappade sugen bara. Det betyder ju inte att det inte varit roligt hela tiden. Man kan nog tappa sugen i alla fall. Man kan ju inte fortstätta i alla evighet med allt man gör. Jag hade liksom inget intresse att träna längre. (Pojke mellanstadiet)

En annan pojke i mellanstadiet har liknande motivering:

”Det var jättekul att spela för publik och för skolan och sån´t. Jag fick ju spela på skolavslutningar och till julen och sån´t. Det var så kul med trumpeten i början så man blev på något sätt beroende av att hålla på och spela trumpet. Jag jobbade jätte mycket och tränade jättemycket på trumpeten de första åren. Och det var jätte kul! Men så tröttnade jag nog på något sätt. Men det stämmer inte riktigt att jag tröttnade heller... Jag hade spelat så mycket hemma på trumpeten och tränat så mycket på den att jag fick nog. Jag tränade kanske för mycket. Och så ville jag ha mera sport i stället. Men jag hann ju inte med sporten. Det gjorde ingenting de första åren, men sedan i 6:an så ville jag hinna med mera sport. Men jag kunde liksom inte bestämma mig för att sluta med trumpeten i alla fall. Det var konstigt, jag hade på något sätt blivit så beroende av trumpeten och ändå så ville jag ju sluta, men gjorde inte det ändå, utan gick hela 6:an också. Men sedan så slutade jag!

Väljer hellre sporten

Flertalet intervjuade barn och ungdomar har parallellt med musiklektionerna och tillhörande spelläxor också varit aktiva i olika idrottsföreningar. När man varit med i några år i Kulturskolans musikundervisning har man många gånger skaffat sig så många idrottsintressen att det knappt finns någon ledig dag kvar i veckan att bara vara fri på. Idrottar gör man nästan alltid med andra kompisar, sina spelläxor gör man ensam. Så gott som alla menar att det är roligare att göra saker med kompisar än att hålla på helt själv. Man kan inte hinna med allt, och man är tvungen att välja bort någon fritidsaktivitet. Valet tycks inte vara svårt, man väljer att ha kvar sporten och lämnar musiklektionerna och spelläxorna.

”Det tog för mycket tid, man känner till slut att det känns som ett tvång, eftersom man vill ha mera tid till annat också. När jag spelar handboll och fotboll då gör jag ju det med andra. Och när jag tränar gör jag ju det med andra. Men när jag tränar klarinett så

gör jag det ensam. Och man sitter bara still. Jag ville röra på mig mera och få mera tid till handbollen och fotbollen. Och tiden räcker ju inte till allt då. Och det var svårt med klarinett! Det tog för mycket tid att lära sig, jag kunde inte tillräckligt bra.” (Pojke i mellanstadiet)

”Jag spelade först fiol, sedan piano. Det är ju ensamma instrument. Jag ville ha mer action och vara mer med kompisar. Idrotten tog över. Man måste röra på sig. Det är kul med idrott! (Pojke i gymnasiet)

”Det blev enformigt på lektionerna till slut. Jag hade ju tyckt det var jätteroligt. Men rätt som det var så kändes det konstigt nog bara enformig. Och det var ensamt. Det fanns visserligen orkestrar, jag var med lite i Söderdraget. Men tiden räckte inte till både för lektioner och orkester. Samtidigt hade jag handboll och fotboll./../ Och i valet mellan handbollen och fotbollen och att ta lektioner i klarinett, så valde jag sporten. Jag vill röra på mig. Och så är det kul med laget, att vi är flera som hör ihop och kämpar ihop. Och jag hade ju trots allt hållit på med klarinetten i 6 år! När jag tänker tillbaka på det så hade jag roligt, jag är glad att jag har spelat klarinett. Men efter 6 år räckte det. Det blev dags för annat.” (Flicka i gymnasiet)

En flicka i högstadiet:

”Det blev för stressigt, jag hade dubbelt med sporten och flöjten, det blev så himla svårt att klara tidsmässigt. Och jag gillade inte att jag aldrig riktigt tog tag i flöjt läxorna. Men det är ju inte så lätt att hinna med allt, det blir helt enkelt för mycket...Så började jag nog tröttna också. Sporten vann till slut, kan man säga.”

Det var för svårt, man måste satsa rejält för att bli bra

Andra skäl som förstärker beslutet att sluta på Kulturskolan är att det är för svårt att lära sig spela bra. Man lär sig inte tillräckligt fort, det låter inte så när man spelar, som man hade förväntat sig att det skulle låta. Flera av intervjupersonerna menar att om man skall bli bra på sitt instrument, då behöver man satsa rejält. Man har inte prioriterat den satsningen och man bestämde sig för att sluta och det snabbt. De äldre ungdomarna understryker att Kulturskolan faktiskt är en skola, ”det heter ju skola!” säger några uppfordrande. Skall man lyckas måste man träna, ligga i. Man måste ”hänga på”. Detta tycks något mer vara pojkarnas uppfattning än flickornas.

”Ja det blev bara för mycket. Vi hade ju orkester en gång i veckan och den tog minst 2 timmar varje gång och så lektionerna på det, de var ju varje vecka också. Och så skulle jag ju träna också för att det skulle låta bra” (Pojke, högstadiet)

”Jag var nog inte tillräckligt motiverad egentligen. Jag trodde att jag skulle kunna lära mig så snabbt, jag visste liksom hur det skulle låta och jag hade föreställt mig att det skulle låta så när jag spelade. Men det lät ju inte så. Och jag fattar ju att man måste lära sig från grunden, annars kan man inte spela så där bra. Så det var jag som inte riktigt hade fattat innan jag började, att det krävs mycket av en. Man måste vara rejält motiverad för att orka hänga på./../ Det är eleverna som

måste vara motiverade och verkligen vilja lära sig. Och man väljer ju själv om man vill gå där eller inte. Man gör det ju på sin fritid. (Pojke gymnasiet)

Fast lektionstid känns som tvång och att inte göra spelläxan ger olust

Bristen på upplevd frihet, att man är bunden vid fast tid för spellektionen är en faktor till att man vill sluta. En annan faktor, och starkt förknippad med den fasta lektionstiden, är att man bör ha gjort sin spelläxa för att komma vidare. Denna upplevelse berättar alla intervjuade åldersgrupper om. Man har avslutat skoldagen som är förknippad med krav och lärande, och så skall man iväg till en ny lektion där läxor ingår som ett viktigt moment för fortsatt utveckling:

”Tvånget att gå dit var nog det tråkigaste. Det var ju nästan lite ångest att det var en tid fixad och bestämd. Men när man väl var det så var det ju ok. Läxorna var också väldigt tråkiga, det var trist att göra läxorna. Det blir liksom tvång det där med läxor. Och jag kände mig på något sätt obehaglig när jag inte gjort läxan. Jag kan inte påstå att min lärare reagerade taskigt eller så när jag inte gjort läxan, faktiskt inte. Det var jag själv som tyckte att jag borde gjort läxan. Läraren var nog egentligen förstående. Egna moralen alltså...” (Pojke i högstadiet)

”Jag skulle önska att det var mindre tvång. Att man kunde få spela när man själv ville, att man inte skall pressa sig till lektionerna när man inte förberett sig, eller att man bara kunde använda lektionen till att improvisera, eller vila i musiken med att ”laja” när man inte gjort läxan. Det skulle finnas mer variation på något sätt. Det blir så tungt annars.” (Flicka, högstadiet)

”Det var så ofta det hakade upp sig. Ibland kunde det liksom stå stilla, man klarade inte en låt fast man försökte. Kanske hade jag inte gjort läxan så bra. Det var jobbigt då, när det hakade upp sig. Man vill ju att det skall flyta på! Och läraren blev sur. Jag hade så ont om tid. Det var inte främst det att jag hade idrott också, för det hade jag. Men det var läxorna i skolan. Läxorna i skolan plus spelläxan det gick inte att få ihop längre, det blev bara för mycket. Jag orkade inte. Ja, det hade ju varit roligare om jag fått spela låtar som jag kunde känt igen från min fritid. Det är klart att om det varit ännu roligare så hade jag kanske stannat kvar i alla fall. Men det var ingen direkt rolig stämning alla gånger på lektionerna.” (Pojke, högstadiet)

Det är så mycket med allting. Och så gör man då inte läxorna så blir allt fel och förse-
nat och allt blir bara plågsamt. (Flicka, högstadiet)

Korta lektioner ger stress

Ett flertal intervjupersoner, främst i de äldre åldersgrupperna, vill ha längre lektionstid. Man hinner inte ens sätta sig ned och börja arbeta med den låt man haft i läxa, förrän det är dags att bryta upp. Detta är en mycket tydlig uppfattning bland många av de äldre åldersgrupperna, och tycks i synnerhet gälla flickorna mer än pojkarna.

”Det skall absolut vara längre lektioner. Det är jätteviktigt! Det är ett starkt skäl till varför jag slutade. Och kanske ändå att man skulle ha lite mer möjlighet att spela i orkester och i band, om man verkligen fick välja fritt alltså.” (Flicka, gymnasiet)

”Det var att det var så kort lektionstid, bara 20 minuter! Man hann ju aldrig med problemen, att få hjälp med det som var svårt. Det är så ur dumt att ha så kort lektionstid. Man hann bara med att spela upp läxan och sedan gå över till vad som skulle bli nästa läxa. Men man visste ju att lektionen snart var slut så därför frågade man inte om det som var svårt. För då skulle man ju inte hunnit med att gå igenom nästa läxa. Och du kan tro att det gick ursnabbt att gå igenom nästa läxa. Det var inte klokt! Kan du fatta hur stressad man känner sig när man sitter där! Jag blir utstressad och skitförbannad på samma gång när jag tänker på det!” (Flicka, högstadiet)

”Jag tröttnade. Lektionerna var ju så korta också. Det blev liksom aldrig någon riktig gnista varken hos min lärare eller hos mig. Och jag hann bara spela upp läxan sedan fick jag ju gå.” (Flicka, Högstadiet)

Välja låtar själv!

En absolut majoritet av intervjupersonerna, äldre som yngre, vill få större möjligheter att bestämma vad man skall spela för musik i Kulturskolan. Flertalet vill spela låtar som man känner igen, och helst från den egna nutida ungdomsmusiken. Man ställer som krav att man får vara med och bestämma vilka låtar, vilken musik, man skall arbeta med i Kulturskolan.

”Låtarna! Låtarna var jättetråkiga. Det liksom bara plingade lite när man spelade. Det lät inte bra. Och så var låtarna så jätte barnsliga och jätte tråkiga. Det var urtråkiga låtar, Blinka lilla stjärna och sådant. Jag fattar inte varför man måste spela så barnsliga och tråkiga låtar!” (Flicka, mellanstadiet)

Jag fick inte några roliga låtar. Jag ville mest sjunga soul, men det fick jag aldrig göra. Läraren valde ut mer John Lennon låtar och sådant. Jag kände inte alls för det. Kulturskolan skulle nog vara lite mer modern, liksom. Man skall mer arbeta med musik från vår egen tid, den musiken som vi har nu. Och så skulle man nog variera mera. Jag menar att om jag nu ville sjunga soul, så kunde man kanske tagit hänsyn till det och inte bara köra John Lennon. Fast å andra sidan så visste hon säkert vad hon gjorde, läraren. De låtarna hon valde kanske var bra för att utveckla teknik och sådant. Men jag tycker faktiskt att det är väldigt viktigt att eleverna kan få påverka och vara med och bestämma, man blir ju absolut mer engagerad då tror jag.” (Pojke, gymnasiet)

Mer ackord!

I synnerhet piano- och gitarrelever har i intervjuerna efterlyst oerhört mycket mer ackordlära än man fått ta del av i Kulturskolan. Man har inte valt att gå på Kulturskolan för att bli en skicklig pianist eller gitarrist. Man har valt att börja på Kulturskolan för att lära sig att kunna ta ut en melodi på sitt instrument så att det låter bra och så att man kan ackompanjera sig själv och andra när man sjunger.

”Jag slutade för det var ju tråkigt! Det var inte ett dugg stimulerande. Om det varit en synth jag spelat på och fått lära mig ackord och fått spela i band – det hade nog varit toppen. Jag gjorde ju ändå detta på min fritid! På fritiden skall man väl ha kul! Men detta var ju bara noter och skalor och läxor. Ingenting var stimulerande – det var helt enkelt skittråkigt!” (Flicka, gymnasiet)

En flicka i högstadiet:

”Det tråkigaste var att det blev alldeles för mycket noter. Det var kul i början att lära sig dom, men jag ville ju lära mig ackord så att jag kunde ta med mig gitarren till mina kompisar. Det var ju därför jag började på gitarren. Jag vill kunna kompa när vi sjöng ihop, mina kompisar och jag. Men jag kunde ju aldrig kompa. Jag fick ju bara lära mig noter till knepiga ur tråkiga låtar. Det blev ur tråkigt till slut med alla noter. Ja, det var faktiskt väldigt tråkigt alltihop! För att det bara blev noter. Jag bad att få lära mig ackord, och då fick jag det litegrand, men sedan sa min lärare att vi måste gå tillbaka till noter, för att jag måste kunna det först innan jag gick över till ackord. Jag fattar ju att man kanske också måste ha noter, det vet väl läraren vad som är bäst. Men aldrig att jag kan tro på att man inte kan variera mera, så att man också får lära sig mycket ackord. Jag fick ju inte vara med och bestämma någonting! Det kan ju bara inte stämma att det inte går att få lära sig mera ackord, även om man är nybörjare.”

”Jag tyckte inte att jag lärde mig tillräckligt mycket. För jag fick mest spela efter noter. Det var så sällan jag fick spela efter ackord. Det var ju faktiskt bara noter hela tiden! Och jag lärde mig aldrig tillräckligt mycket med noterna. Det är väl ok med noter, men då måste man nog träna mer än jag hade lust att göra. Och vad jag hade velat det var att kunna spela en låt när som helst, att kunna ta ut den själv med ackord. Då är man på något sätt fri att spela när man vill och vad man vill. Det var det jag ville. Det var väl därför jag började egentligen.” (Pojke högstadiet)

Min lärare slutade och jag skulle få vikarie

Att döma av intervjusvaren tycks det vara en relativt stor genomströmningshastighet för musiklärarna i Kulturskolan. Många intervjupersoner säger att de slutat för att deras lärare slutade:

”Det blev tråkigt när min lärare slutade och jag skulle få en ny. Och då skulle jag få sämre tider också. Så jag slutade för att min lärare slutade och för att jag skulle få en ny. Men så blev det lite mycket också med alla läxor och så!.. Men om jag fått träffa den nya läraren, om min egen lärare hade tagit med sig den nya läraren till en lektion till exempel och vi kunnat prata ihop lite eller nått, då hade jag kanske fortsatt. Det är ju väldigt jobbigt, faktiskt, att byta lärare och man inte vet alls vem det är. När man gillar den man har.” (Pojke högstadiet)

”Jag fick jag byta lärare jätte ofta. Ingen var någonsin så bra som Danny, han som var min förste pianolärare.. Det var väldigt trist att byta lärare så mycket som jag fick göra. Det blev så trist med allt hopperi. Man skall absolut inte byta lärare så ofta!.. De nya visste ju inget om mig eftersom vi bytte lärare så ofta.” (Flicka, högstadiet)

Orkestrarna krympte

Många av intervjupersonerna har medverkat i orkester. I synnerhet gäller detta de elever som gått på Hästhagsskolan, där tre lärare i blåsinstrument dels gett flertalet elever på mellanstadiet (fjärde klass) spelktioner under ordinarie skoltid inom Kulturskolans ram, dels skapat blåsorkestrar på skolan, där en mängd elever medverkat. Orkestrarna har undan för undan, i etapper, tappat medlemmar allt eftersom intresset hos eleverna börjat svikta. De som stannat kvar längst i orkestern är de som verkligen varit hängivna. Ofta har man stannat kvar i orkestern till dess bara man själv sitter där med t ex sitt valthorn eller sin tuba.

”Det var tråkigt när alla slutade i blåsorkestern. Det var jättetröst. Dom som spelade med mig slutade undan för undan. Till slut var jag ensam kvar i 6:an.” (Pojke, högstadiet)

”Jag slutade först och främst för att alla andra slutade, det var ju inget kul att vara kvar ensam i gruppen. Men så var det det här med instrumentet också. Tuba är svårt. Och tuban är ju större än jag. Det var tuban som gick med mig och inte tvärtom. Jag kunde ha fortsatt i en grupp i Högdalen, men jag orkade inte åka ända dit med den stora tuban.” (Flicka, högstadiet)

Mellanstadiellevorna

Mellanstadiellevorna har varit svåra att låta sig intervjuas. De har inte gärna velat delta i intervju och många har inte heller gärna velat nyansera skälet till varför de slutat. Antalet intervjuade mellanstadiel elever är därför färre än för gymnasiet och högstadiet.

Mellanstadiellevornas skäl att sluta på Kulturskolan överensstämmer ofta med de äldre ungdomars skäl ovan, t ex ”det var för svårt och därför tråkigt”, men också att man blivit ”mätt, fått nog” och att man ville få mer tid för sportaktiviteter. Men ytterligare två påtagliga skäl, och mer specifika för just mellanstadiegruppen är att

- det var för svårt att lära sig spela
- man inte vill bryta upp från en pågående aktivitet med kompisarna eller från en skollektion för att gå till spelktion.

En flicka i mellanstadiet som försökt lära sig kontrabas:

”Det var inget roligt. Och det gjorde faktiskt väldigt ont i fingrarna. Jag vill aldrig tillbaka till den där Kulturskolan” (Flicka)

”Nja...det gick inte så bra. Det var lite problem med att spela där uppe och där nere samtidigt på klarinetten. Det var svårt att komma ihåg vilka hål man skulle hålla för. Ja det var svårt att komma ihåg alltihopa på en gång. Och det blev ju tråkigt när det inte gick så bra, att det var så mycket problem var tråkigt.

Ja, jag slutade nog för att jag tyckte att det inte gick så bra. Det var så svårt att klara alltihopa på klarinetten.

Och så låg mina lektioner på lektionstid och då fick jag gå ifrån min vanliga skollektion till spelktionen och då missade jag ju hela den skollektionen, förstår du. Och det kändes inte så bra att gå ifrån på skoltid, liksom. Då var jag ju den enda som gick ifrån lektionen...(Flicka)

”Det var tråkigt att man måste gå från skollektionerna för att man skulle spela trumpet. Läraren hade väl så många skolor att gå till, så han kanske var tvungen att ha oss på skoltid då. Men det var faktiskt synd, det var tråkigt att lämna lektionen för att ha trumpetlektion. Det är ju alltid tråkigt att avbryta något man håller på med bara för att man måste, och så får alla andra fortsätta men inte jag. Man liksom bryter upp och går därifrån när alla andra sitter kvar” (Pojke)

En annan flicka i mellanstadiet:

”Ja, det var ju svårt, faktiskt. Det var så mycket man skulle komma ihåg, liksom. Och så var det trist att lektionen blev på rasten ibland, och då måste man lämna sina kompisar. Och ibland hade man gympa efteråt och då hann man inte klä om i tid och sån't. Så det blev stressigt. Och så var det ju tråkigt för att ibland glömde man klarinetten och då blev ju trist liksom det med. Ja, det blev stressigt alltihopa.”

”Det var väldigt svårt. Men det var kul att lära sig. Men det var trist och jobbigt att det tog så mycket tid. Det tog jätte mycket tid att lära sig och jag lärde mig ju ändå inte tillräckligt bra, om du fattar.” (Pojke)

Hur vill eleverna ha Kulturskolan?

Ganska många i alla stadierna tycker att Kulturskolan är bra som den är, och att lektionerna skall vara så som just deras lärare har undervisat:

”Kulturskolan skall vara som Urban! Han tog oss med på massor av uppspel, vi har ju t o m varit med i radioteatern. Det var alltid roligt på repetitionerna med Urban. Det fyllde en, liksom, man var bara glad! Det lyste! Kulturskolan skall jobba på ett sådant sätt att man får lust att spela, så att man blir glad på något sätt”. (Flicka gymnasiet)

”Som den är! Jag vet ju inte om något annat. Och jag tycker det var bra. Det är bara det att man kan tröttna ändå. Det finns ju annat att göra också! Man kan liksom få nog av något som man sysslat med länge och det blir dags för något annat.” (Flicka, högstadiet)

Flertalet intervjupersoner har haft svårt att definiera en vision – att fritt tänka ut något nytt och annorlunda, som man inte sett i sin verklighet. Men en hel del har, trots detta, kommit med tankeväckande förslag. Vanligtvis är det de äldre eleverna som har en bestämd uppfattning om hur man vill att Kulturskolan skall arbeta:

”Det är bra som det är på Kulturskolan. Men om du säger att man kan få fantisera lite, så jaa – jag skulle i så fall vilja att man fick hålla på också med musik på dator. Hålla på med att göra egna låtar på musikprogram på dator. Att man fick använda sig mycket, mycket mera, nästan kanske jämt, av den nya tekniken. Det finns ju massor man kan göra! Det skulle ju bli en helt annan musikskola, en alldeles ny! Och man fick önska så där helt fritt så skulle det ju sitta fint om man liksom kunde få komma och gå som man ville och att det fanns replokaler där man kunde spela med andra. Där skulle det finnas datorer med musikprogram också. Tänk om det fanns andra där då, i lokalen. Så kunde man kanske bara sätta igång och spela ihop. Dom man gillade kunde man ju kanske t o m spela i band med sedan.” (Flicka, högstadiet)

”Jag tycker att man skulle få ha mycket fler alternativ. OK att det finns de som vill lära sig instrumentet, som vill lära sig grunderna och tekniken osv., jag förstår att det finns många som vill det. Men jag vill ha kul! Jag skulle vilja att det fanns ett jätte stort utbud av elektriska instrument och där man fick spela i band. Det måste ju få gå lite undan också. Det låter ju faktiskt riktigt bra ganska snabbt när du spelar på en synth t ex, men det gör det verkligen inte när man sitter där och klinkar tråkiga barnvisor på ett piano.” (Flicka, gymnasiet)

”Man skall få bestämma mer själv vilka låtar man skall spela och det skall finnas stora möjligheter att få spela med i band och i orkestrar. Det är jätteviktigt! Det bästa skulle vara om det fanns bra lokaler där grupperna kunde få träna och att det fanns en lärare där som var till hands, som liksom kunde lyfta gruppen så att man blev bättre och bättre. Läraren kunde ju vara där på bestämda tider, så att man visste att just vid den tiden kunde man gå dit och få hjälp. När man spelar i band skulle det ju vara helt fantastiskt att ha lokaler att få vara i och att dessutom kunna få hjälp av ett proffs när man behöver!” (Pojke gymnasiet)

”Ja, om man får tänka helt fritt och strunta i att det kanske är för dyrt och så, så tycker jag det skulle vara bra att det fanns lokaler där man kunde träffa kompisar och spela ihop och träna. Och så tycker jag att man skulle få påverka mycket mera. Och det kostar ju inte pengar i alla fall, att eleverna själva skall få påverka. Man skall kunna få välja vilka låtar man skall spela, så att man liksom får ha kvar lusten. Läroböckerna är ju taskiga också, de har makalöst tråkiga låtar. Jag tänkte pröva gitarr också på Kulturskolan, men deras läroböcker hade inga alls ackord. De är ju ackord man behöver lära sig så man kan ta ut låtar själv och kanske sjunga till. Pianoböckerna var också väldigt trista. Jag ville lära mig ackorden, men det blev aldrig av. Det ingick liksom inte i Kulturskolans undervisning.” (Pojke gymnasiet)

Och underbara pedagoger....

Det krävs inte så lite av en musiklehrare som undervisar barn och ungdomar på deras fritid i att spela ett instrument. Läraren skall vara en underbar pedagog, skall kunna undervisa så att eleven får lust att lära sig mera, så att eleven utvecklas och spelar sitt instrument med såväl viss skicklighet som med fröjd. Detta är något av de viktigaste budskapen i det ganska omfattande intervjumaterialet.

Finns dessa underbara musikpedagoger i verkligheten? Ja, de finns i alla fall på Stockholms Kulturskola lite varstans. Men många fler behövs för att tillfredställa efterfrågan.

”Kulturskolan skall ha riktigt bra lärare som kan ge mig bättre kunskap. Läraren skall vara så bra att jag får lust att lära mig noter. Läraren skall kunna stimulera mig så mycket att jag själv vill utvecklas mer hela tiden. Det är ett svårt jobb att vara musiklehrare.

Musikundervisning är svårt. Det kommer alltid perioder i ens liv när man hoppar av – eller när man hoppar på. Det är svårt för en musiklehrare att hålla kvar intresset länge. Helst skulle jag vilja att man kunde få kombinationsundervisning, så man fick både enskild undervisning för att fördjupa sig men också att parallellt få spela med i grupp. Så

att man både får det roliga i att spela ihop och samtidigt får gå vidare och lära sig mer och utvecklas.” (Pojke, student)

”Allt beror på läraren, hur bra han eller hon är. Om pedagogen inte är så där underbart bra kan det kvitta.” (Pojke, högstadiet)

Sammanfattningsvis går förslagen på ändringar ut på

- Längre lektionstider för de som vill
- Mer elektroakustiska instrument
- Mer ungdomsband
- Mer ackordlära
- Elevens rätt att påverka musikval
- Större utbud av annorlunda lektionsformer, t ex i fritidslokaler med musikutrustning
- Experiment med ”öppen lektionstid” i fritidslokalerna vissa dagar
- Fler orkestrar på olika nivåer
- Färre vikarier

Skillnader flickor och pojkar, barn och ungdomar

Intervjumaterialet ger intrycket att flickor och pojkar har mycket liknande uppfattningar. Möjligen kan märkas att flickor talar mer om stress vid för korta lektioner och att pojkar menar, att för att bli bra måste man satsa rejält, vilket i sin tur är skäl till att man väljer att sluta Kulturskolan. Intervjuerna visar dock att likheterna flickor och pojkar emellan är större än olikheterna, när det gäller förhållandet till Kulturskolans undervisning.

Åldersmässigt finns en påtaglig skillnad i hur mycket man lyssnar på musik. De flesta äldre lyssnar mycket, mycket. Men musik anges trots detta av de äldre ungdomarna så gott som aldrig som ett alternativ på frågan om vilka deras viktigaste fritidssysselsättningar är. Musiken anges i stället vara ”ett sätt att leva”.

Mellanstadiegruppen har inte så ofta mycket specifika musikområden som favoriter medan de äldre anger tydliga och klara musikområden som de helst lyssnar på. Vanligtvis har de dessutom många olika musiksorter som ingår i den absoluta intressesfären.

De äldre ungdomarna i gymnasiet och högstadiet har oftast börjat i Kulturskolan när de gick i mellanstadiet. De har valt att gå i Kulturskolan länge. Intervjupersonerna i mellanstadiegruppen har, flera av dem, valt att sluta ganska snabbt – de har ofta slutat en kort tid efter att de börjat.

De äldre ungdomarna har också en större erfarenhet av analys och att formulera sig än vad mellanstadiet eleverna hunnit få, vilket många gånger gett mer utförliga intervjusvar och argument för respektive åsikter än vad mellanstadiegruppen kunnat ge. Men på det stora hela – åsikterna om Kulturskolans undervisning och skälen till att man slutar, är trots detta på många sätt likartade.

Metod

Intervjuerna har alla tagit formen av samtal mellan intervjupersonen och intervjuaren utifrån ett fastställt frågeformulär. Varje samtal har pågått i snitt 40 minuter. Ungefär hälften av intervjuerna har gjorts under ett personligt möte, vanligtvis på ett av områdets närliggande bibliotek och resterande hälften har gjorts via telefonsamtal. Intervjupersonerna har själva bestämt om de velat ha ett personligt möte för intervjun eller om den skulle ske på telefon. Sju av intervjupersonerna har valt att inte ställa upp på hela intervjun utan bara svara på en enda fråga: varför slutade du i Kulturskolans musikundervisning? Dessa intervjupersoner har samtliga gått i gymnasiet eller i högstadiet.

Övriga rapporter från forskningsprojektet Ung livsstil finns att hämta på www.stockholm.se/idrott (klicka forskningsrapporter och den rapport du vill skriva ut)

Denna rapport och intervjubilagan kan beställas tryckt från Stockholms kulturförvaltning, Anne-Marie Andersson, tel 08 508 31 955, e-post anne-marie.andersson@kultur.stockholm.se